

نیروی کار ماهر، محور توسعه‌ی پایدار

شهریار احمدبیگی، پژوهشگر حوزه آموزش، در این یادداشت بایدهای یک نظام فنی و حرفه‌ای پویا را شرح می‌دهد. وی که دکترای مدیریت آموزشی دارد، بر این باور است که در حوزه توانمندسازی نیروی انسانی باید انقلابی کپرنیکی اتفاق بیافتد.

شهریار احمدبیگی، پژوهشگر حوزه آموزش، در این یادداشت بایدهای یک نظام فنی و حرفه‌ای پویا را شرح می‌دهد. وی که دکترای مدیریت آموزشی دارد، بر این باور است که در حوزه توانمندسازی نیروی انسانی باید انقلابی کپرنیکی اتفاق بیافتد. قرارگرفتن در مسیر توسعه و دستیابی به توسعه پایدار، امروزه یکی از آرمان‌های جوامع بشری است. سازمان‌های جهانی مانند یونسکو راه‌های دستیابی به این توسعه را (بدون در نظرگرفتن شرایط اختصاصی و اقلیمی کشورها) بررسی کرده و راهکارهای کلی را در معرض افکار عمومی قرار داده‌اند. یکی از عوامل مهم در دستیابی به توسعه، به تأکید سازمان‌های بین‌المللی توجه به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است. کشورهای توسعه‌یافته امروزی از دهه ۱۹۷۰ به این راز موفقیت دست یافته و برای آن برنامه‌ریزی کرده‌اند و بعد از یکی دودهه به دستاوردهای آن نائل گشته‌اند. رشد تولید ناخالص داخلی سرانه، پیشرفت صنعتی، افزایش درآمد سرانه، افزایش رضایتمندی و توانمندیهای فردی، اشتغال مفید و... از دستاوردهای این مهم است.

به گزارش یونسکو در کنفرانس بین‌المللی پاریس در سال ۱۹۸۹ و کنفرانس سئول در سال ۱۹۹۹، در توسعه پایدار، انسان محور توسعه است و کلید آن آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای است. به عبارت دیگر توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای موجب افزایش سرمایه انسانی، اجتماعی، فیزیکی و مالی شده است و این افزایش سرمایه موجب توسعه پایدار سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و توسعه پایدار مجدداً موجب توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌شود. بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته امروزی با شناخت دقیق این فرایند از چند دهه قبل به توسعه کمی و کیفی همزمان در زمینه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی توسعه انسانی اقدام نموده‌اند. این نوع از آموزش همراه با تعامل با بازار کار و ذینفعان و استفاده از توان بالقوه و بالفعل سایر دستگاه‌ها می‌تواند موجب بهبود شاخصهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی گردد. از دهه ۱۹۷۰ و پس از مواجهه غرب با رکود اقتصادی و بیکاری جوانان، بسیاری از نظام‌های آموزشی دنیا، برنامه‌ریزی برای توسعه اقتصادی خود را با تحول در نظام آموزش فنی و حرفه‌ای آغاز کردند.

این روال در دهه ۱۹۹۰ افزایش یافت، به گونه‌ای که بسیاری از کشورهای در حال توسعه نیز به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و اصلاح نظام آموزشی در این زمینه توجه جدی نمودند و این آموزش‌ها را در اولویت آموزش‌های رسمی خود قرار داده و برای مشکلات اساسی این حوزه، یعنی شأن و منزلت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، ارتباط دستگاه‌های آموزش دهنده با بهره‌بردار و هزینه‌بر بودن این آموزش‌ها چاره‌اندیشی کرده و به موفقیت‌های چشمگیری در زمینه توسعه اقتصادی و کاهش نرخ بیکاری و... دست یافته‌اند.

بدون شک نیرو محرکه اصلی توسعه هر کشور منابع انسانی است. همانگونه که شولتز بیان می‌دارد، آموزش، سرمایه‌گذاری است و نه هزینه. اصلی‌ترین شیوه توانمندسازی منابع انسانی، آموزش است. بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته با آموزش و مهارت‌آموزی توانسته‌اند به جایگاه امروزی خود دست یابند.

در ایران نیز از دهه چهل، مهارت‌آموزی و اهمیت نیروی کار ماهر مورد توجه مسئولان وقت قرارگرفت. قبل از انقلاب ساختار و مکانیزم‌های مختلفی برای موضوع مهارت‌آموزی طراحی شده بود. بعد از انقلاب با ادغام موسسات و ساختارهای مختلف و تصویب قوانین جدید، در سال ۱۳۵۹ سازمان آموزش فنی و نیروی انسانی تشکیل گردید. هیات وزیران در بهمن ماه سال ۱۳۶۰ با پیشنهاد وزارت کار و امور اجتماعی، نام سازمان را به سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای تغییر داد. فصل پنجم قانون کار ایران به صورت اختصاصی به مبحث آموزش‌های فنی و حرفه‌ای پرداخته است. این بستر قانونی می‌تواند ظرفیتی مناسب برای گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به عنوان پیشران توسعه کشور و استقرار نظام حکمرانی این آموزش‌ها در پیشرفت اقتصادی

لازمه قرار گرفتن ایران در مدار توسعه ی پایدار، تن دادن به اصول توسعه و استقبال از اصلاحات ساختاری و قانونی توسعه دهنده است. منابع انسانی ماهر، نیرو محرکه تولید و توسعه محسوب می شود. با فضایی که اکنون برجامعه حاکم است، نمی توان به آسانی در مدار و جریان توسعه قرار گرفت. مدرک گرایی و نبود رفتارهای علمی مدیریتی درحوزه های مختلف بویژه در ساحت تولید و آموزش، موجبات بیکاری، ناکارآمدی و بهره وری پایین را فراهم آورده است. پارادایم حاضر و جاری در جامعه باید تحول یابد و در حوزه توانمندسازی نیروی انسانی باید انقلابی کپرنیکی اتفاق افتد. پارادایم مدرک گرای پرخطای کنونی، پارادایمی بطلمیوسی است که باید به پارادایم کپرنیکی مهارت آموزی و کسب دانش و مهارت باکیفیت و اصیل تحول یابد. نظام آموزشی کشور و نهادهای سیاستگذار و مجری مرتبط با حوزه آموزش (عمومی، رسمی، مهارتی و...) بایست از وضعیت ریسکی و پرخطرکنونی تغییر وضعیت دهند؛ چراکه تولید مدرک بدون پشتوانه دانش و مهارت واقعی، منجر به خلق و بازتولید تجربه های غیراصیل و بی کیفیت در جامعه شده و موجبات توسعه نیافتگی کشور را فراهم خواهدآورد. یکی از تله ها و موانع اصلی توسعه ایران، مدرک گرایی و نیروی کار غیرماهر است.

ضروری است در راستای دستیابی به توسعه پایدار و پرورش نیروی کار ماهر برای اشتغال کشور، بودجه سازمان آموزش فنی و حرفه ای افزایش یابد و این سازمان درمرکز و محور آموزش های مهارتی کشور قرار گیرد. دلیل این تاکید، تخصص جایگاه و مسئولیت قانونی این سازمان است. یکی از معضلات مستمر درحوزه ی آموزش های مهارتی، دخالت و فعالیت سازمان ها و نهادهای غیرمتخصص است که منجر به مدرک گرایی بی کیفیت و مخرب درحوزه مهارت آموزی شده است. سازمان آموزش فنی و حرفه ای، سازمانی متخصص و حرفه ای درحوزه مهارت آموزی است که تلاش دارد مطابق با استانداردهای جهانی و دانش روز آموزش دهد. مابقی سازمان ها به دور از استانداردهای شغلی اقدام به صدور مدرک (و نه آموزش) می نمایند که به بحران مدرک گرایی بیشتر دامن می زنند.

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور، درحال حاضر درتکاپو و تلاش در راستای آموزش استاندارد مهارت های فنی و حرفه ای است. رئیس کنونی این سازمان با اتخاذ رویکرد مدیریتی علمی سعی نموده است با بومی سازی دانش روز دنیا، آموزش های فنی و حرفه ای را هرچه بیشتر استاندارد و باکیفیت نماید. حکمرانی محلی آموزش های فنی و حرفه ای از ابتکارات راهبردی و مدیریتی دکتر پاک سرشت است که درصورت استقرار کامل این حکمرانی، می توان به توانمندسازی و ماهرشدن نیروی کار کشور امیدوار بود.

امید است مسئولان کشور با اتخاذ رویکرد و تصمیم نوین و جدی، منابع انسانی ماهر را محور توسعه قرارداده و به گسترش و فراگیر نمودن آموزش های مهارتی استاندارد اهتمام ورزند.